

Taitus Poltä Taitus jukuman iwetta manbiŋam ŋo kudän täŋkuk

¹ Näk Pol, Anutu täŋo piä ämagän ba Jesu Kristo täŋo aposoro kubä ude itat. Unita ämawebe Anututä bian inita iwoyänkuko u täŋkentäŋ yämiŋira Kristota nadäŋ imikinik täkta naniŋ kireŋkuk. Ba täŋkentäŋ yämiŋira ämawebe unitä man bureni nadäwä tärekta naniŋ kireŋkuk. Man bureni uwä irit kuŋat-kuŋat Anututä gäripi nadäk täyak upäŋ niwoŋärek täyak.

² ✧ Täŋpäkaŋ man bureni unitäŋo mebäri-inik uwä irit kehäromi pätak u bureni-inik api kaŋahäne. Bian-inik, Anututä intäjukun imaka kubä nämo pewän ahänjirä irit kehäromi u nimikta yänkehärom taŋkuk. Täŋpäkaŋ Anutu uwä jopman kubä nämo yäk täyak.

³ ✧ Eruk it yäpmäŋ äbätängän kadäni kubä Anututä ini nadäŋkuk-ken uken äma ätu irit kehäromi täŋo manbiŋam yänahäkta yäpmäŋ daniŋpäŋ yepmaŋkuk. Ude täŋkuko uwä mani biŋam kwawakinik pewä ahänkuŋ. Täŋpäkaŋ Anutu, waki keriken nanik nimagurani unitä piä u näk ketna terak peŋkuk.

⁴ ✧ Eruk nanakna Taitus, man ŋo gäka kudän täyat. Gäk äbot täŋpani ninkät Anututa nadäkinik bok täk täkamäŋ unita nanakna bureni yän

✧ **1:2:** Kol 1:27 ✧ **1:3:** Efe 1:9-10; Tai 2:10, 3:4, 1Ti 1:1,11 ✧ **1:4:** 2Ko 8:23; Gal 2:3, 2Ti 1:2, 4:10; Rom 1:7

gäwetpän ñode gäwetat; Anutu nanin ba äma nin nimagurani Jesu Kristo unitä oran gaminjirän unitäño bänep pidäm terak kañ kuñat.

Äbot täñpani täño intäjukun ämata jukuman

⁵ Taitus, gäk piä moräki täñ paotta ba äbot täñpani yotpärare kubäkubä täño watä äma yabän ahäñpän yepmakta Krit komeken gepmanpeñ kuñkut. Täñkañ man bian gäwetkuro unita juku piñpän nadä;

⁶ ✧ Äbot täñpanita intäjukun itta äma ñodewanipän yäpmän daniñpän kañ yepmañ yän gäwetkut; Äma, ämawebe inamiken siwonigän kuñarani, ba webe kubägän yäpani. Ba äma unitäño nanakiye uwä Jesuta nadän imikinik täñpän peñawäk ba miñi nani täño man bitnäk nämo täñpani. Äma udewanipän, äbot täñpanita intäjukun itta kañ yabän ahäñpän yepmañ.

⁷ ✧ Unita ñode nadä; Äbot täñpani täño intäjukun ämatä Anutu täño piäta watä it täkañ unita äma u siwonj-inik kuñarirä ämawebetä yabäñpän-nadäwä momini nitek nämo täneñ. Täñpän äma uwä näk wäpna biñam ikek itat yänkañ äboriye yäwetpän yäwonjerek kokwawak terak nämo täñpani. Ba ume nañkañ tängunñun täñpän äma komita nämo täñpani. Täñkañ moneñ tuñumta nadäwätäk nämo täñpani.

⁸ Ba äma u iron täga täñpän kädet siwonigän kuñatpän kädet täga-tagän gäripi-inik nadäwani. Täñkañ äma uwä man yäkyäki ba täktäkita watä irani.

9 ✧ Tānpākaŋ watä äma uwä Anutu tāŋo man mebäri bureni nintä yāwetpāŋ yāwoŋärek täk täkamāŋ udegän injit-inik tāneŋ. Man bureni u injit-inik tānpāŋ säkgāmān yāŋahāŋirä ämawebe kädet siwoŋita nadäkinik tānpāŋ täga kuŋatneŋ, ba äma Anutu tāŋo man bureni ut täkaŋ unitāŋo jopman uwä täga utpewä mäneŋ.

Nadäkinik tānpä wawanita man

10 ✧ Tānpākaŋ Taitus, gäk watä äma täga-tägapāŋ kaŋ yabāŋ ahāŋpāŋ yepmaŋ. Imata, Krit komeken äbot tāŋpani bāmopi-ken nanik mäyaptä man burenita bitnānpāŋ jop manman yāŋ-yäkŋatpāŋ ämawebe mäyap kädet goret käda yāmagut täkaŋ. Äma yāyat uwä mäyaptä jopman ŋode yäk täkaŋ; In guŋ äbotken naniktä äbot tāŋpani-kät itta nadānpāŋä, eruk бага man iwatkaŋ gupjin moräk kaŋ madāwut yäk.

11 ✧ Tānpāŋ äma uwä mäyäk-kät nämo monēŋ yāpmäkta jop manman ude yāŋ-yäkŋat-pewä nādamiŋi-nani ätu nadäkiniki pewä putārewāpāŋ säkgāmān nämo it täkaŋ. Unita Taitus, gäk äma jop manman yäk täkaŋ u yāniŋ bitnä.

12 Nadātan? Krit nanik iniken äma nadāwani kubätä ini Krit nanik ämawebeta ŋode yāŋkuk; Krit nanik u waki, jop manmangān yāwani yäk. Uwä tom ägwäri udewani, orek patkaŋ ketem naktagān nadäk täkaŋ yāŋ yāŋkuk.

13-14 ✨✨ Tānpākaŋ Taitus, äma nadāwani uwä man bureni-inik kubä yāŋkuk. Unita gäk äbot tāŋpani tāŋo kuŋat-kuŋari yāpā tägakta man kehāromi kaŋ

✧ 1:9: 2Ti 4:3; Tai 2:1 ✧ 1:10: 1Ti 4:7 ✧ 1:11: Jon 10:12, 1Pi 5:2, 2Ti 3:6 ✧ 1:13-14: 2Ti 4:2 ✧ 1:13-14: 1Ti 4:7

yäwet. Yäweriri nadäkiniki äneŋi täŋkehärom taŋpän Juda nanik täŋo kobap man unita nadäkinik nämo täŋ yämineŋ. Ba äma Anutu täŋo man burenita bitnäk täkaŋ unitäŋo бага man nämo nadäŋ yämineŋ.

15 ✧ Taitus, gäk nadätan? Äma bänepi paki-iniktä kuŋat täkaŋ uwä imaka kuduptagänta nadäwä tägagän täk täkaŋ. Upänkaŋ äma bänepi-ken momitä tokŋek itkaŋ nadäkinik nämo pewän ahäk täkaŋ uwä imaka kuduptagänta nadäwä wakigän täk täkaŋ. U imata, bänep nadäk-nadäki-ken wakitä tokŋek parirä kädet siwoŋi u iwatta nämoinik nadäk täkaŋ.

16 ✧ Äma udewani uwä man ŋode yäk täkaŋ; Näk Anututa nadäkinik täk täyat yäk. Ude yäk täkaŋ upänkaŋ täktäki waki unitä ŋode niwoŋärek täyak; Ekänita mäde ut imani. Uwä man bitnäk täŋpän kädet täga kubä nämoinik pewä ahäk täkaŋ. Täŋpäkaŋ kädet waki ude täŋirä Anututä taräki-inik yabäk täyak.

2

Äbot täŋpani ämawebeta jukuman

1 ✧ Eruk Taitus, gähä äbot täŋpani ämawebe Anutu täŋo man mebäri bureni ugän iwatta yäwetpän yäwoŋärek kaŋ tä.

2 Täŋkaŋ äma ekäni ekäni ba tägawani u ŋode kaŋ yäwet; In man yäkyäkjin ba täktäkjinta watä itpän kaŋ kuŋarut. Ba nadäwätäk ikek kuŋatpän Ekäni täŋo manbiŋam ŋo injit-inik täŋpän iron kädet täga

✧ **1:15:** Mat 15:11; Rom 14:20 ✧ **1:16:** 2Ti 3:5, 1Jo 1:6, 2:4 ✧ **2:1:** Tai 1:9

ugän kañ iwarut. Tänpän in bäräpi gänañ kwikinik kañ irut.

3 ✧ Tänpäkan Taitus, äma ekäni ude yäwetkan webe ekäni ekäni udegän ñode kañ yäwet; In Anutu injamiken siwoñi kañ kuñarut. Ume komi tañi nañkan amawebe yänpän-yabän yawat nämo täneñ. Nämoïnik! Kädet tägagän tänpän-yäwoñärek täneñ.

4 Ude tänpän webe gubañi kädet tägatäga yäwetpän yäwoñärenirä äpiyeta gäripi nadänpän nanakiyeta udegän nadäneñ.

5 ✧ Täñkan amawebe gägäni ätutä Anutu täño manta man waki yäneño udetä yäwetpän yäwoñärek täñirä webe gubañi gubañi uwä kädet siwoñi iwatpän kwikinik itneñ. Ini enji-kengän itpän nanak ba imaka imakanita watä säkgämän itneñ. Täñkan bänep iron kädet siwoñi ugänpän iwatneñ. Tänpän äpiye täño man buramineñ.

6 Eruk Taitus, äma gubañi gubañi imaka, man kehäromi yäweriri nadänpän iniken irit kuñatkuñarita watäni itpän kañ kuñarut.

7 ✧ Täñ gäkñawä kädet tägagän täñpeñ kuñariri äma gubañi gubañi unitä gäkño täktäkka u kañkan udegän api iwatneñ. Ba man yäwetpän yäwoñärek piä täk täyan unita nadäkinik tänpän säkgämän kañ tä. Jop, yän-yäkñarani nämo yäwen.

8 ✧ Nämo, man bureni siwoñigän yänjiri ämatä man yäwayän täyan uken goret kubä nämo kañ-ahänpän yänpän gabän gawat kubä täga nämo täneñ. Ude täñiri iwaniyetä mäyäk man niwetta kädetta wäyäkñewä wawäpän ini api mäyäk täneñ.

9 ✧ Tānpākaŋ Taitus, äbot tānpani ämawebe u gānaŋ nanik äma ätu äma tāŋo piä äma jopi ude itkaŋ uwä ŋode kaŋ yäwet; In intäjukun ämajije tāŋo man buramigän kaŋ tāk tāŋput. Mani nämo utkaŋ piä siwoŋigän tāŋirä intäjukun ämajiyetä tabāŋpāŋ gäripi pähap api nadāneŋ.

10 ✧ Tānpāŋ intäjukun ämajije unitāŋo tuŋum nämo kubotāneŋ. Ba tänyäkŋarani kubä nämo tāneŋ. Nämo, man buramigän tāŋirä intäjukun ämajiyetä piä siwoŋigän tānpani yāŋ api nadāŋ tamineŋ. Eruk in kädet siwoŋi ude iwatnayāŋ tākaŋ uwä Anutu, wakiken nanik nimagurani unitāŋo manbiŋam unita ämawebetä nadāŋirä ärowani api tāŋpek.

11 Unita Taitus, kädet täga ude tāŋpeŋ kuŋat tākāna. U imata, Anututä orakoraki kwawak pewän ahāŋkuŋ. Orakoraki u ämawebe paot-paotta biŋam tānpani kuduptagän waki keriken nanik yāmagurekta kehäromi niked.

12 ✧ Tānpākaŋ orakoraki, nin nimagutkuko uwä ŋode niwetpāŋ niwoŋäreka täyak; Kome tāŋo nadāŋ gärip ba Anutu tāŋo man peŋawäk u mäde ut imiŋkaŋ gwäk pimiŋpāŋ Anutu-tagän nadāŋ imiŋpāŋ siwoŋigän kuŋat tākāna.

13 ✧ Tāŋkaŋ Anutunin Jesu Kristo kehäromi niked ahāwayāŋ tāko unitagän itsämāŋpāŋ kuŋat tākāna. Jesu uwä paot-paotta biŋam tāŋpanipāŋ nimagurani.

14 ✧ Tānpākaŋ Jesu uwä iniken gupi ninta kowata iniŋ kireŋpāŋ kome tāŋo kuŋat-kuŋat wakiken

✧ **2:9:** 1Ti 6:1 ✧ **2:10:** Tai 1:3 ✧ **2:12:** 1Jo 2:16; Efe 1:4 ✧ **2:13:** 1Ko 1:7; Plp 3:20 ✧ **2:14:** Gal 1:4; Kis 19:5; Lo 7:6; Sam 130:8; Ese 37:23, 1Pi 2:9

nanikpäŋ nimagutta kumbuk. Uwä ämawebe äbot inipärik kubä inita biŋamgän itta ärutpak taŋpäŋ nipmaŋkuk. Ba nintä kädet siwoŋita gäripi nadäŋpäŋ kuŋatta udewä täŋkuk.

15 ✧ Unita Taitus, gäk ämawebe kuduptagän man u yäwet. Gäk piä ŋo täkta wäpka biŋam nitek unita ämawebe bänepi täŋpidäm taŋ yämiŋiri man u kaŋ iwarut. Ba äma kädet täga penpäŋ goret kuŋarani u yäŋpäŋ yäpä-siwoŋ takta man kehäromi kaŋ yäwet. Täŋpakaŋ äma kubätä gäka nadäŋirän äma jopigän täŋpayäŋ täko uwä, äma udewani nämo nadäŋ imen.

3

Kädet siwoŋi terak kuŋatne

1 ✧ Eruk Taitus, gäk ämawebe yäweriri ŋode kaŋ täk täŋput; Kome täŋo intäjukun äma ba gapman gämori-kengän itpäŋ mani kaŋ buramik täŋput. Täŋpäŋ kadäni kadäni kädet tägatäga täkta nämo bitnäneŋ.

2 ✧ Ba äma yäŋpäŋ-yabäŋ yäwat ba yäŋwawak nämo täneŋ. Bänep kwini terakgän itpäŋ ämawebe kuduptagänta kädet tägagän täŋ yämineŋ.

3 ✧ Nadätan? Äbot täŋpani ämawebe nin kudup imaka, guŋ kädet iwat täŋkumäŋonik. Anutu täŋo man mäde ut imiŋpäŋ man bitnäk ba kädet goret-goret-gän kuŋat täŋkumäŋonik. Kome täŋo kaŋgärip ba nadäŋ gärip unitä ärowani täŋ nimiŋirän watä

✧ 2:15: 1Ti 4:12 ✧ 3:1: Rom 13:1-7, 1Pi 2:13-14 ✧ 3:2: Plp 4:5

✧ 3:3: 1Ko 6:11; Efe 2:2, 5:8

piä ude täŋ imik täŋkumäŋonik. Nadäwäwak ba kok-wawak terakgän kuŋatpäŋ iwan kowata kowata täŋpäŋ kuŋat täŋkumäŋonik.

4 ✧ Ude täk täŋkumäŋo upäŋkaŋ mäden, eruk yäpätägak ämanin Anututä iniken bänep ironi niwoŋärenpäŋ oraŋ nimiŋpäŋ paotpaotken nanikpäŋ wädäŋ tädotpäŋ nipmaŋkuk.

5 ✧ Nintä kudän siwoŋi kubä täŋitna nämo, Anututä iniken bänep iron terak imaka umuriken nanik wädäŋ tädotpäŋ nipmaŋkuk. Täŋpäŋ unitäŋo Munapikitä bänepnin ärut nimiŋpäŋ täŋkodak taŋpäŋ nipmaŋkuk.

6 ✧ Täŋpäkaŋ Anututä yäpätägak ämanin Jesu Kristo iwet-pewän Munapiki tokŋek-inik peŋ nimiŋkuk.

7 ✧ Nin inikät bänep kubägän itta iron pähap ude täŋ nimiŋkuko unita ŋode nadäkamäŋ; Irit kehäromita nadäkinik täk takamäŋ u it yäpmäŋ kuŋtäŋgän bureni api kaŋ-ahäne.

8 Taitus, man u bureni-inik. Unita man u kehäromigän yäweriri ämawebe Anututa nadäkinik täŋkuŋo unitä nadäwä tärewut. Nadäwä tärewäpäŋ piä täga mebäri mebäri u täktagän nadäk ba kehäromi unitagän penē. Kädet täga unitä ämawebe kudup bureni-inik täŋkentäŋ yämik täyak.

9 ✧ Täŋ, man jopi-jopi äma ätutä yäŋahäk täkaŋ unita juku peŋpäŋ nämo nadäneŋ; U man goret-goret yäk täkaŋ. Äbekjiye orajiye täŋo wäpi tawaŋ ugänpäŋ yäŋpäŋ-nadäk täk täkaŋ ba Moses täŋo бага täpuri täpuri unita nadäwä ärowani täŋpäkaŋ

✧ 3:4: Tai 1:3 ✧ 3:5: 2Ti 1:9; Efe 5:26; Jon 3:5 ✧ 3:6: Apos 2:17-18 ✧ 3:7: Rom 3:24 ✧ 3:9: 2Ti 2:14,16,23

ämik man pewä ahäk täkaŋ. Tänpäkaŋ man yäk täkaŋ uwä jopigän, täŋkentäk kubä nämo pewä ahäk täkaŋ.

10 ✧ Tänpäkaŋ inkät nanik äma kubätä duŋwewek kädet pewän ahäwayäŋ täko uwä jukuman kehäromi kadäni kubä ba yarä ude kaŋ iwet. Eruk, ude iwerikaŋ kädet u nämo pewänä mäde kaŋ ut imi.

11 ✧ Gäk nadätan, äma uwä kädet siwoŋi penpän momi kädet iwarani. Tänpäkaŋ imaka wakiwaki täk täyak unitä ɲode niwoŋäretak; U waŋ moretak.

Man ätu juku piŋpäŋ kuŋatta

12 ✧ Taitus, gäkŋo kome yäpmäkta näk Atemas ba Tikikus yarä uken nanik kubäpäŋ gäkken tewa yäpmän api ärewek. Äreŋirän gäk näk nabäkta ehutpen Nikopolis komeken ɲo äbä kaŋ nabä. Imata, mänit kadäni-ken näk Nikopolis kome ɲo itta nadätat unita.

13 ✧ Eruk, бага manta nadäwani äma wäpi Senas ukät Apolos kädet käroŋi kudayäŋ takamän unita ketem tuŋum täŋkentäŋ yämiŋiri kädet miŋin uken imaka kubäta wäyäkŋedenɲawä.

14 ✧ Nadätan? Nintäŋo ämawebeniyetä jopjop, iniken gärip terak nämo kuŋatneŋ. Nämo, u kudän tägagän ba piä tägagän kaŋ täk täŋput. Ude täŋkaŋ äma ätutä imaka kubäta wäyäkŋenayäŋ täŋo uwä kaŋ täŋkentäŋ yämik täŋput.

15 Taitus, äma näkkät itkamän ɲonitä ganiŋ oret man pewä ärekaŋ. Tänpäkaŋ ämawebe Ekänita

✧ **3:10:** Mat 18:15-17, 2Jo 10 ✧ **3:11:** 1Ti 6:3-5 ✧ **3:12:** Efe 6:21-22 ✧ **3:13:** Apos 18:24, 1Ko 3:5-6, 1Ko 16:12 ✧ **3:14:** Efe 4:28; Tai 2:14; Mat 7:19

nadäkinik tänpäj ninta gäripi nadäk täkaņ unita
oretoret man kaņ yäwet. Eruk, Anutu täņo bänep
irontä intä terak äroton.

Tuma-Irumu
The New Testament and portions of the Old Testament
in the Tuma-Irumu Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela Olpela Testamen long
long tokples Tuma-Irumu long Niugini

copyright © 1997, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tuma-Irumu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files dated 3 May 2025

914cbf46-f59a-54d1-b209-0f763534edb5